

Jeroen van Gorkom (67) kijkt terug op een ruim 35-jarige carrière in de tbc-bestrijding. Daarvan woonde en werkte hij vijftien jaar in vier Afrikaanse landen en werkte hij meer dan twintig jaar bij KNCV Tuberculosefondsen als consulent en lid van het projectmanagementteam van de USAID-gefinancierde projecten TB CAP, TB CARE I en Challenge TB. Op Tweede Kerstdag gaat hij officieel met pensioen.

KNCV PORTRET
Jeroen van Gorkom, senior consultant en senior tbc-technische coördinator

'TUBERCULOSE RAAKT AAN SOCIALE ONRECHTVAARDIGHEID'

Jeroen van Gorkom werd geboren in Suriname, waar hij tot zijn zevende woonde. "Ik had altijd al belangstelling voor werken in het buitenland. Tijdens mijn studie geneeskunde besloot ik tropenarts te worden. In Guinee-Bissau, waar ik na mijn studie terecht kwam, ontmoette ik in 1981 mijn eerste tbc-patiënt. Tuberculose interesseerde me omdat wij in Nederland ernstig onder deze ziekte hebben geleden, maar die goed onder controle hebben gekregen. De ziekte en zijn bestrijding zijn epidemiologisch, sociaal-politiek en geografisch heel boeiend, omdat deze vooral de armste bevolking treft. Dat raakt aan sociale onrechtvaardigheid waartegen we met alle beschikbare kennis moeten strijden. Daar wilde ik aan bijdragen."

"In Guinee-Bissau wist ik echter weinig over de tbc-behandeling. Een nationaal handboek met richtlijnen was er niet. Ik schreef Marijke Becx-Bleumink (latere KNCV-collega) aan die werkte in het nationale tbc-programma in Tanzania. Zij stuurde me direct hun handleiding en die ben ik toen gaan gebruiken. Ik herinner me nog goed mijn voldoening als ik zag hoe uitgemergelde patiënten snel opknapten en hoe passieve verzwakte kleine kinderen snel veranderden in rondhollende peuters die de hele dag wilden eten. Frustrerend was dat veel patiënten later weer terugkwamen met tuberculose. Ze hadden hun behandeling afgebroken omdat er geen goede opvolging en begeleiding was tijdens de tien maanden durende ambulante behandeling; er was namelijk geen nationaal programma."

DOTS in Tanzania en Kenia

"Na twee jaar terug in Nederland vertrok ik in dienst van de Nederlandse Stichting voor Leprabestrijding met Françoise, mijn vrouw, naar Tanzania om voor het ministerie van Gezondheidszorg regionaal tbc- en lepracoördinator te worden in de provincie Shinyanga. Ik volgde Maarten van Cleeff op die een vriend en tbc-collega voor het leven werd. Ik leerde Karel Styblo en Jaap Broekmans van KNCV kennen die twee keer per jaar bij het programma op bezoek kwamen om te adviseren. Ik hielp mee de door Styblo uitgevonden DOTS-strategie uit te rollen. Deze ervaring heb ik daarna toegepast in Kenia, waar ik op nationaal niveau hetzelfde deed."

Tbc/hiv

In 1996 kwam Van Gorkom in dienst van KNCV als consulent. Hij was een vroege pleitbezorger voor een helder proactief ondersteunend beleid voor tbc/hiv-patiënten. "Ik herinner me nog goed de explosie van de tbc-epidemie in Tanzania en Kenia door de hiv-epidemie. Aanvankelijk was de reactie ontkenning, woede (op de westerse machten 'die hiv in Afrika hadden gebracht'), daarna marchanderen over de ernst, en uiteindelijk aanvaarding en actie om er iets aan te doen voor individuele patiënten en de gemeenschap. De tbc-gemeenschap was geen uitzondering op dat acceptatieproces. Prioriteit was DOTS en tbc/hiv leidde daarvan af. Onderwijl zag ik in de praktijk hoe tbc/hiv-patiënten werden gestigmatiseerd en hun zorgen en lijden als gevolg van hiv genegeerd, wat ik onaantvaardbaar vond. Ik had ervaren dat patiënten het enorm waardeerden als je openlijk met hen sprak over hun hiv/aids-status, ook toen genezing nog niet mogelijk was. Pas eind jaren negentig kenterde de houding van de tbc-gemeenschap. De grootschalige invoering van antiretrovirale aids-behandeling versnelde het acceptatieproces."

Tbc/hiv-bestrijding is een marathon

Van Gorkom maakte deel uit van het door de WHO opgezette ProTEST-project dat in het door KNCV gesteunde Malawi de goede uitvoerbaarheid bewees van systematisch counselen en testen op hiv van tbc-patiënten. Hij was lid van de kerngroep van de 'TBC/HIV Stop-TB'-werkgroep, voorzitter van de hiv-sectie van de Union en schreef het eindrapport van het ProTEST-project en de eerste versie van de WHO-richtlijnen voor tbc/hiv in 2004. "Op dit moment is het glas volgens onze epidemiologische cijfers driekwart vol wat betreft het geschatte aantal mensen met hiv dat zijn immuunstatus weet en antiretrovirale behandeling krijgt. Ook krimpt de tbc/hiv-epidemie in de wereld, behalve in Oost-Europa helaas. Tbc/hiv-bestrijding is een marathon."